
Взаємний зв'язок правонаступництва і похідного правонабуття характеризується тим, що правонаступництво спостерігається лише за похідного правонабуття, і навпаки, якщо має місце похідне правонабуття, то має місце і правонаступництво.

Отже, виключне значення заповіту, як односторонньої угоди спадкодавця, в якості юридичного факту, що входить до юридичного складу правонаступництва за заповітом, пояснюється тим, що в заповіті спадкодавець на свій розсуд визначає порядок і умови спадкового правонаступництва. Таким чином, термін “спадкування в порядку, передбаченому заповітом” більш обґрунтований з точки зору теорії цивільного права загалом, і теорії юридичних фактів зокрема. Але закріплене законодавством поняття “заповіт, як підстава спадкування” має безумовне право на існування в силу абсолютної специфічності й важливості акту заповіту для визначення порядку і особливостей правонаступництва при спадкуванні за заповітом.

Література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М.: Госюриздат, 1955. – 264 с.
2. Иоффе О.С. Советское гражданское право. (Курс лекций). В 3-х томах. Часть 3. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1958-1965. – 347 с.
3. Мейер Д.И. Русское гражданское право. В 2-х ч. Часть 2. – М.: Статут, 1997. – 661 с.
4. Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс. (Проблемы теории и практики). – Кишинев: «Штиинца», 1973. – 258 с.
5. Покровский И.А. История римского права. – СПб.: Издательско-торговый дом «Летний сад», 1998. – 560 с.

Науковий керівник – Безклубий Ігор Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗВИЧАЇВ ДІЛОВОГО ОБОРОТУ ЯК РЕГУЛЯТОРІВ ЦИВІЛЬНО - ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

*Щербань Ілона Геннадіївна,
студентка II курсу юридичного факультету
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

В умовах розвитку та оновлення цивільного законодавства, закріплення в ньому прогресивних елементів пов'язаних з регламентацією приватно – правових відносин, особливого значення набуває необхідність вивчення можливості застосування звичаю як одного із соціальних регуляторів цивільних правовідносин. Розвиток та поступове вдосконалення законодавства обумовлені тими якісно новими процесами, які відбуваються у політичному і правовому житті України, і знаходять свій прояв у демократизації всіх сфер суспільного життя, а також приведення законодавчої бази у відповідність зі стандартами, визнаними на міжнародному рівні.

У ч. 1 ст. 7 ЦК закріплене нормативне визначення звичаю як правила поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є ustalеним у певній сфері цивільних відносин [2; 5].

Однак нормативного визначення поняття звичаю ділового обороту ЦК не містить, обмежуючись лише формулюванням у своєму тексті загального визначення звичаю. Доцільно використовувати тлумачення звичаю ділового обороту, як "одноманітного усталеного правила поведінки в підприємницькій діяльності" [5; 38]. Існує також інша позиція стосовно тлумачення даного терміну, під яким пропонується розуміти "правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у сфері ділового обороту" [7; 45].

Посилання на його застосування наводяться у ст. 213, 526, 529, 531, 532, 538, 539, 613, 627, 630, 652, 654, 668, 682, 687, 846, 1014, 1021, 1059, 1068, 1088, 1089, 1099 ЦК. Врахування звичаїв ділового обороту має місце також при тлумаченні таких оціночних понять як: "розумний строк"; вимоги, що "звичайно ставляться"; "звичайна ціна" та ін. Традиційно найпоширенішими звичаями ділового обороту є звичаї в торгівлі, розрахункових операціях, торговельному мореплавстві тощо.

Документами, які містять звичаї ділового обороту і підлягають застосуванню на території України є: "Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів" у редакції 1993 р., Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА) у редакції 1994 р., Правила "ІНКОТЕРМС" Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати у редакції 2000 р. [7; 45].

Правила "ІНКОТЕРМС" є усталеними торговельними звичаями, які є обов'язковими до застосування лише у тому випадку, коли сторони домовились про це при укладенні договору. За допомогою застосування цих Правил можна уникнути або, щонайменше, значною мірою скоротити невизначеності, пов'язані з неоднаковою інтерпретацією найбільш уживаних торговельних термінів у різних країнах. Сфера дії "ІНКОТЕРМС" обмежується питаннями, пов'язаними з правами та обов'язками сторін договору купівлі-продажу відносно поставки товарів. Тим не менш, домовленість сторін про застосування певного терміна ІНКОТЕРМС обов'язково має значення й для інших договорів [1; 9].

Відповідно до Указу Президента України "Про застосування міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів" від 4 квітня 1994 р. з метою однакового тлумачення комерційних термінів суб'єктами підприємницької діяльності на території України було запроваджено при укладенні договорів, в тому числі зовнішньоекономічних, застосування Правил "ІНКОТЕРМС" [4; 7].

Слід звернути увагу на певні суперечливі положення, які містяться в даному нормативному акті. По-перше, з тексту указу випливає, що Правила застосовуються у договорах і що суб'єкти підприємництва забезпечують їх дотримання. Натомість мова не йде про обов'язок суб'єктів застосовувати Правила "ІНКОТЕРМС" для регулювання відповідних відносин. По-друге, положення, зафіксоване у цьому указі передбачає поширення дії Правил "ІНКОТЕРМС" і на випадки укладення внутрішніх договорів, хоча вони, як правило, підлягають застосуванню у сфері міжнародної торгівлі. Про це прямо зазначено у пункті 1 ("ІНКОТЕРМС – 2000"): "метою ІНКОТЕРМС є забезпечення єдиного набору міжнародних правил для тлумачення найбільш уживаних торговельних термінів у зовнішній торгівлі" [1; 9].

Саме неточністю у формулювання зазначених понять обумовлене, на мою думку, виникнення колізії норм при регулюванні відносин, пов'язаних з укладенням договору поставки. Як відомо, укладення даного договору регулюється нормами Цивільного та Господарського кодексів. При цьому, ст. 265 ГК передбачає обов'язковість застосування Правил "ІНКОТЕРМС" при укладенні даного договору [3; 128]. Це положення є порушенням принципу свободи договору, як основоположного принципу приватно - правових відносин. До того ж Правила

”ІНКОТЕРМС” за своєю природою є диспозитивними для застосування. Однак п. 7 ст. 179 ГК містить положення, згідно з яким господарські договори укладаються за правилами, встановленими ЦК з урахуванням особливостей, передбачених ГК, іншими нормативно – правовими актами щодо окремих видів договорів. Відповідно до ст. 628 ЦК умова договору є пунктом договору (тобто визначенням одного з аспектів відносин поставки). Таким чином положення ст. 265 ГК стосуються не суті умов, а форми їх фіксації у договорі. Тому недотримання сторонами Правил ”ІНКОТЕРМС” при укладенні зазначеного договору не може слугувати підставою для визнання цього договору неукладеним.

Варто звернути увагу на те, що застосування звичаю передбачене у судовій практиці. Так суддя може, спираючись на положення, закріплене у ст. 7 ЦК, використовувати звичай при вирішенні конкретної справи, у випадку наявності прогалин у праві [6; 41]. Разом із тим існують певні проблеми з реалізацією цього положення на практиці. Така ситуація обумовлена, по-перше, тим, що застосування звичаю для регулювання цивільних правовідносин потребує високої правової та загальної культури усіх учасників суспільного життя; по-друге, необхідним є приведення норм цивільного процесу у відповідність до положень матеріального права, яке містить посилання на можливість застосування звичаїв, зокрема, звичаїв ділового обороту; по-третє, закріплення можливості застосування звичаю на законодавчому рівні відбулося порівняно нещодавно і потрібен певний час для засвоєння цього положення з метою його застосування на практиці.

Отже, існування звичаїв ділового обороту об’єктивно зумовлене динамічним розвитком у суспільстві товарно-грошових відносин, і, у зв’язку з цим, неможливістю законодавчого врегулювання усіх можливих шляхів поведінки учасників приватно - правових відносин. За таких умов звичаю належить провідна роль у заповненні існуючих прогалин у законодавстві. Разом з цим, неефективним визнається закріплення певних звичаєвих правил на законодавчому рівні, що обумовлене, по-перше, достатньо довгим і складним процесом прийняття нормативного акту, а, по-друге, достатньо вузькою сферою для застосування тих чи інших звичаїв.

Тому можливість застосування звичаїв ділового обороту з метою регулювання цивільних правовідносин є досить ефективним засобом для уникнення багатьох конфліктних ситуацій, які виникають при укладенні як внутрішньодержавних, так і міжнародних договорів. Разом з тим необхідно розглянути і остаточно вирішити на законодавчому рівні певні проблемні аспекти пов’язані із застосуванням зазначених положень на практиці.

Список використаних джерел:

1. ІНКОТЕРМС. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати від 01.01.2000 р. Видання МТП N 560 // Урядовий кур’єр. – 10 квітня 2002 р.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Голос України. – 2003. - № 47 – 48; з наступними змінами і доповненнями.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18; з наступними змінами і доповненнями.
4. Указ Президента України «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів» від 04.10.1994 р., зі змінами // Урядовий кур’єр . – 6 жовтня 1994 р.
5. Цивільне право України: Підручник: У 2 т./ Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг.ред. В. І. Борисової, І. В. спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – Т. 1. – 480 с.

6. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн.// За ред.. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. - К.: Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. – 736 с.

7. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист Вищого господарського суду України № 01-8/211 від 07.04.2008 р.// Вісник господарського судочинства 2008. - № 3.

Науковий керівник - Цюра В.В., доцент кафедри цивільного права КНУ ім. Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук

ПРАВОВА ПРИРОДА ВЕНДІНГУ В УКРАЇНІ

*Щербинська Наталія Дмитрівна,
студентка 4-го курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Вендінг (від англ. vending) – торгівля через автомати, один із трендових видів підприємницької діяльності в Україні. Ще починаючи з 60-х років ХХ століття, автомати використовувалися для продажу мінеральної води, поштових марок, цигарок тощо.

Актуальність даної теми полягає у тому, що з кожним роком перелік товарів, які продаються через автомати зростає. Однак, правова основа такої діяльності залишається недостатньо врегульованою. У цій доповіді спробуємо дослідити проблеми та особливості вендінгу.

У статті 703 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) закріплені правові норми для здійснення договору роздрібною купівлі-продажу товарів з використанням автоматів. Так, спираючись на положення цієї статті, ми можемо зробити попередній висновок, що вендінг є різновидом договору роздрібною купівлі-продажу. У різні періоди часу цьому питанню приділяли увагу такі вчені як Усманов О. У., Язев В. А., Дзера О. В., Брагінський М. І., Вітрянський В. В. та інші. Очевидним є те, що предметом такого договору буде товар, який завжди має речовий характер. Прикладами товарів, які продаються з використанням автоматів можуть бути: напої, їжа, солодощі, предмети особистої гігієни, газети тощо. Згідно із ст. 698 ЦК України сторонами такого договору є продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару та покупець, який використовує цей товар для особистого, домашнього або іншого вжитку, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю.

На думку, Сергеева А. П. та Толстого Ю. К., продаж товарів через автомати є типічним прикладом публічної оферти. Норму про публічність вендінгу закріплено в загальних положеннях про договір роздрібною купівлі-продажу та у ч. 1 ст. 703 ЦК України, де законодавець зобов'язує продавця доводити до покупців інформацію про товар та про дії, які необхідно вчинити покупцеві для одержання товару.

Основний обов'язок покупця – оплатити придбаний товар. З точки зору Усманова О. У., опускаючи гроші в автомат, покупець одночасно укладає та виконує договір роздрібною купівлі-продажу. Відповідно до ч. 1 ст. 206 ЦК України правочини, які повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення, можуть вчинятися усно.

Окрім, вище згаданих різновидів вендінгу, існують автомати, діяльність яких можна віднести до сфери надання послуг. Як приклад використаємо автомати, за допомогою яких споживачі оплачують рахунки мобільного та інших видів